

Indhold

Forord 7

1. Indledning 9

Afgrænsning og problemstilling 10

Bankernes rolle i samfundet 11

Bankkriser 12

Problemstillingens relevans 14

Afhandlingens disposition 15

2. Forskningsoversigt 17

Definition af finansielle kriser 17

Business cycle-teorien 19

Den monetaristiske teori 23

De to skoler sammenlignet 25

Bekæmpelse og forebyggelse af bankkriser 27

Lender of last resort 27

Moral hazard 29

Bankkriser i Danmark: En forskningsoversigt 30

Tiden før 1900 30

Bankkrisen 1907-08 34

Bankkrisen i mellemkrigstiden 36

Sammenfatning af forskningen 41

3. Hypotese og kildemateriale 43

Hypotese I: Bankkrisens årsager og forløb 43

Hypotese II: Bekæmpelsen af bankkrisen 46

Kildematerialet 47

Trykt kildemateriale 47

Bankregnskaber (48); Aviser (51); Rigsdagens forhandlinger og betænkninger m.v. (51)

Det utrykte kildemateriale 52

Banktilsynets arkiv (52); Nationalbankens arkiv (55); Andre arkiver (56)

Metode 56

Historie og økonomi 56

Afhandlingens hypoteser 58

Hovedhypotese I: Anvendte variable 59

Bankesterne forhold: Økonomiske variable (59); *Bankesterne forhold:*

Institutionelle variable (60); *Bankinterne forhold* (61); *Bankkrisens anatomi og dens tre faser* (64)

Hovedhypotese II: Anvendte begreber og variable (64)

4. Hovedtræk i banksystemets udvikling til 1940 69
- Bankerne og den økonomiske udvikling 69
 - Udviklingen i banksektoren 75
 - Hovedbankerne indtil 1920 79
 - Likviditeten* 79
 - Soliditeten* 81
 - Afskrivninger* 81
 - Indtjening* 82
 - Sammenfatning 83
5. Bankkrisen og dens baggrund 85
- Bankeksterne forhold 87
 - Bankkrisens makroøkonomiske baggrund* 87
 - Pengeforholdene (87); Realøkonomiske forhold (102); Mikroniveauet (105); Bankkrisens tre faser (112)
 - Institutionelle forhold* 119
 - Moral hazard (119); Regulering (121)
 - Bankinterne forhold 127
 - Ledelse i krisetider* 127
 - Strukturelle forhold* 128
 - Konkurrence (129); Geografisk placering (130); Virkemåde (131)
 - Sammenfatning 132
6. Bankkrak og rekonstruktioner, 1920-1933 135
- Banksammenbrud 138
 - Strukturelle forhold: De sammenbrudte bankers placering, størrelse og alder 144
 - Bankernes ledelsesproblem 149
 - »Derfor turde vi ikke standse«: Enkeltengagementer 156
 - Indskydernes stilling ved banksammenbrud 161
 - Støtte til indskyderne* 165
 - »Det bolværk, som må tage stødet«: Aktionærernes tab 168
 - Vejen ud af krisen 170
 - Sammenfatning 172
7. Hovedbankerne 174
- Københavns Diskontobank og Revisionsbank 174
 - Diskonto- og Revisionsbankens rekonstruktion* 175
 - Diskonto- og Revisionsbankens kamp for overlevelse* 178
 - Diskonto- og Revisionsbankens standsning og efterspillet* 181
 - Landmandsbanken: »En økonomisk misere, hvis følger ikke var til at overse« 186
 - Landmandsbanken frem til den første rekonstruktion* 187
 - Landmandsbankens første rekonstruktion, juli 1922* 190
 - »En situation så vanskelig« *Landmandsbankens anden rekonstruktion, september 1922* 193

- Den statsgaranterede bank* 195
Den største tilbageholdenhed. Landmandsbanken og pariføringen 197
En »renvasket socialistbank« 202
»Et godt kapitel bankhistorie«: Årsagerne til Landmandsbankens sammenbrud 209
- Privatbankens krise 210
Banktilsynets undersøgelse 211
Afhensyn til almenvellet: Privatbankens balancegang 215
Linen knækker: Privatbankens lukning 219
 Forhandlingerne starter (220); Tirsdag den 25. september (224); Onsdag den 26. september (227); Torsdag den 27. september (230); Det store eksperiment: Privatbankens genåbning (235); Mandag den 1. oktober (238); Tirsdag den 2. oktober (239); Oven vande igen (242)
Hvad gik galt for Privatbanken 243
- Handelsbanken 245
Kreditindskrækning, endnu engang 250
Handelsbankens krise, en vurdering 253
 Sammenfatning 255
8. De store provinsbanker: Ledelse og konkurrence 259
 Bankkrisens vindere? 260
Ledelsen i de store provinsbanker 264
 Fyens Disconto Kasse (264); Århus Privatbank (266); Ålborg Diskontobank (267); Hjørring Diskontobank (270); Fyens Landmandsbank (270); Vejle Bank (271)
Havde ledelsen betydning 272
De store provinsbankers konkurrenceforhold 273
 Sammenfatning 278
9. Banktilsynets virksomhed 280
 Lovmæssige rammer og administrativ praksis 281
 Banktilsynets rolle ved banksammenbrud, 1920-1933 283
 Banktilsynets rolle ved overtagelser 284
 Sydfyens Discontobank 288
 »Sejren er os vis«: Andelsbanken i krise 290
 Jagten på en syndebug: Rigsdagsudvalget vedrørende Andelsbanken 294
 »Den mest forbistrede stilling her i landet« 298
 Privatbankkrisens efterspil 301
 Forholdet mellem Banktilsynet og Nationalbanken 303
 Sammenfatning 307
10. Lender of last resort aktioner, 1920-1933 309
 »Én fugl gør ingen sommer« 309
 Tavlen viskes ren: Nordisk Bank sagens perspektiver 313
 Nationalbankens principper for støtte til kriseramte banker 314

Lender of last resort operationer, 1920-1933	318
<i>Nationalbanken som lender of last resort, 1920-1923</i>	318
De, der ikke vil være med til at betale, kan gå: Hellerup Bank (320); Rationalet for Nationalbankens støtte til kriseramte banker (323)	
<i>Hovedbankernes støtte til kriseramte småbanker</i>	326
Under pariføringens spændetrøje: Bankkrisens anden fase	327
<i>Nationalbanken som lender of last resort, 1924-1927</i>	327
<i>Hovedbankerne som lender of last resort, 1924-1927</i>	331
Lender of last resort operationer, 1928-1933	332
<i>Nationalbanken og hovedbankerne som lender of last resort, 1929-1933</i>	332
Folkebanken for København og Frederiksberg (332); Unødvendige rekonstruktioner? To jyske banker (334)	
<i>Alle gode gange tre: Bankkrisens tredje fase, 1931-1933</i>	336
Likvidationer 1931-1933 (338); Rekonstruktioner 1931-1933 (340)	
Støtte til rekonstruktioner og overtagelser fra anden side	342
Nationalbanken, 1920 til 1933	343
<i>Kritik af Nationalbanken</i>	344
Sammenfatning	346

11. Sammenfatning og konklusion 350

 Problemstilling og hypotese 350

 Konklusion 352

 Fremtidig forskning 360

 Perspektiver 361

Dansk resumé 363

English Summary 384

Appendix: Likviderede, overtagne og rekonstruerede banker 407

Noter 414

Kilder og litteratur 475

Aktørregister 489

Forfatterregister 491

Bankregister 494